УДК: 343.132.1

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2021-75-2-161-168>

Курнаєва Катерина Генійовна,

ад'юнк

(Донецький державний університет

внутрішніх справ, м. Маріуполь)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4291-0497>

СЛІДЧИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ

Аналізується історія формування слідчого експерименту як самостійної слідчої (розшукової) дії, історичні етапи виникнення, розвитку та визначення його місця в системі процесуальних дій у кримінальному провадженні України. Зазначається, що слідчий експеримент бере свій початок з практичної діяльності, а вже потім стає об'єктом дослідження криміналістичної та процесуальної науки. Встановлено, що чіткої історичної періодизації розглянутого процесуального інституту не існує. Обґрунтовано висновок, що в Україні, незважаючи на закріплення слідчого експерименту в процесуальному законодавстві як самостійної слідчої (розшукової) дії, досі залишаються неоднозначно тлумачені питання щодо його регламентації, які потребують подальшого дослідження.

Ключові слова:

слідчий експеримент; відтворення обстановки та обставин події; слідча (розшукова) дія; тактичний метод; історичний аналіз; генеза.

Постановка проблеми. Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) 2012 р. змінив найменування слідчої (розшукової) дії, яка за КПК України 1960 р. називалася «відтворення обстановки та обставин події». Законодавець України застосував поняття «слідчий експеримент», традиційно використовуване в Російській Федерації та інших країнах пострадянського простору. При цьому було дещо змінено тлумачення сутності даної слідчої (розшукової) дії, що обумовлює необхідність дослідження цього питання, зокрема історичного аналізу появи слідчого експерименту в кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Потрібно зазначити, що питанням генези слідчого експерименту протягом багатьох років приділялася певна увага, їх вивчали в різний час вітчизняні й зарубіжні вчені, такі як: Л. Е. Ароцкер, Т. М. Балицький, Р. С. Белкін, А. С. Рубан, М. С. Строгович, П. І. Тарасов-Родіонов та інші. Більшість цих досліджень була зосереджена на визначенні поняття слідчого експерименту, його правової природи та процесуальної регламентації. Однак кількість праць, у яких висвітлюється історичний аналіз становлення слідчого експерименту як самостійної слідчої дії, досить невелика. З цим, як убачається, пов'язана певна проблема, що стосується деяких процесуальних і тактичних аспектів слідчого експерименту після його регламентації в КПК України 2012 р. На сьогодні не існує його однозначного наукового тлумачення, що обумовлює необхідність історичного аналізу появи та статусу цієї слідчої дії в кримінальному провадженні.

Метою статті є здійснення аналізу історичного розвитку уявлень про можливість

використання в кримінальному провадженні експериментального методу як способу отримання доказів та формулювання певних висновків, які дозволять більш ефективно використовувати його під час досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу. Перше зародження ідеї слідчого експерименту, на думку деяких авторів, почалося ще в часи середньовіччя. Так, наприклад, в Англії після нормандського завоювання 1066 року XI ст. дуже поширеними були ордалії, або так званий «Божий суд», сутність якого полягала в процедурі пошуку істини в судовому спорі шляхом втручання надприродних сил. Як свідчать дані історичних джерел, ця процедура передбачала, що особа повинна була пройти певні випробування, у хід яких втручалось божество та видимим чином позначало винуватого та невинного. Наприклад, історик А. Ю. Золотарев у своїй праці «Ордалії в англо-нормандський час» згадує про випробування водою, окропом, залізом та вогнем. Так, сутність випробування окропом полягала в тому, що руку підсудного занурювали на глибину кулака або ліктя (проста або трійна ордалія; залежно від тяжкості злочину, який скоїв підсудний) у котел з окропом для того, щоб підсудний дістав камінь, який знаходився на дні [1, с. 314–318]. Таким чином, якщо через декілька днів на руці підсудного не було лущення або пухиря, то вважалося, що надприродні сили врятували невинного.

Згадки про перші ордалії та випробування в Україні походять із часів Київської держави XI–XII століття. У статті 85 Великої редакції «Руської правди» вина визначалася шляхом «Божого суду», а саме через випробування залізом [2, с. 9–25]. Так, випробування залізом – це спосіб очищення від вини в разі підозри в крадіжці чи вбивстві. Воно полягало в тому, що підозрюваний мусив тримати в руках розпечене залізо. Якщо опіків не було, то він визнавався невинним. У цьому випадку підозрюваний сплачував плату князеві [3, с. 200].

Поштовхом для початку розвитку слідчого експерименту як самостійної слідчої дії стає затвердження комплексної реформи судоустрою та судочинства в Російській імперії 1864 року, суть якої полягала в тому, що до кримінального процесу додали судове слідство, яке відокремили від попереднього (поліцейського) слідства та поліцейського дізнання, та, у свою чергу, відійшли від теорії формальних доказів. Отже, слідство набуло поглибленого інтересу до збору інформації, отримання та оцінювання незалежних доказів у справі. Основоположним документом реформи став Статут кримінального судочинства Російської імперії, прийнятий у 1864 році. До цієї події докази в суді оцінювалися за балами (суддя мав набрати 25 балів, до цього часу він не міг винести вирок. Визнання провини обвинуваченим оцінювалося в 25 балів, а показання селянина (свідка) – 2 бали). Формалізація доказів відбувалася в різних системах кримінального процесу. Такий підхід формував відповідні погляди на цінність тих чи інших джерел доказів [4, с. 16].

Починаючи з 30-х років XX ст., питання слідчого експерименту розглядають такі вчені, як П. П. Міхєєв і Н. Н. Семенов, роблячи акцент на тому, що перевірка показань може бути проведена спільно із зіставленням їх з іншими показаннями й обставинами справи, з оглядом, а також за допомогою дослідів і фактичних перевірок [5, с. 78]. Підсумковим стало положення, що під час проведення слідчого експерименту отримуються нові докази (як результат перевірки попередньо отриманих відомостей).

У 50-х роках минулого століття думки вчених стосовно змісту та юридичної природи слідчого експерименту розділилися. Відповідно до першої точки зору слідчий експеримент є різновидом огляду. Так, Р. Д. Рахунов відзначав, що слідчий експеримент належить до комплексу заходів, що становлять зміст огляду місця події [6, с. 19–24]. М. С. Строгович також уважав, що слідчий експеримент за своєю юридичною природою є видом огляду в другій (динамічній) стадії, але при цьому зауважував про деякі його відмінності від стандартного огляду [7, с. 131]. П. І. Тарасов-Родіонов визначав слідчий експеримент як тактичний прийом розслідування та особливий вид огляду – «інсценування». На думку вказаного автора, метою слідчого експерименту є перевірка доказів та успішне з'ясування обставин злочину, а зміст вищезазначеної слідчої дії становить «штучне відтворення слідчим або судом тих чи інших обставин злочину, події або окремих його елементів, організовується для перевірки доказів і найкращого з'ясування окремих обставин справи» [8, с. 80; 9, с. 509].

Узагальнюючи наведені вище положення, можна резюмувати, що їх автори розглядали слідчий експеримент як тактичний прийом (а не самостійну слідчу дію), який використовується під час проведення інших слідчих дій, або як невід'ємну частину слідчої дії.

Іншу точку зору щодо сутності слідчого експерименту висловили та обґрунтували Є. Л. Ароцкер [10], І. Н. Гуковська [11], Р. С. Белкін [12] та інші, які вважали, що слідчий експеримент – це окрема самостійна слідча дія, що виходить далеко за межі інших слідчих дій, відмінною рисою якої є дослідна перевірка. Є. Л. Ароцкер у 1951 році захистив дисертацію на тему «Слідчий експеримент в радянській криміналістиці», де одним із перших надав поняття слідчого експерименту, проаналізував його значення для практики, визначив види, тактику підготовки та проведення, здійснив оцінку отриманих результатів [10, с. 6]. Він розглядав слідчий експеримент як «слідчу дію слідчого або суду, що полягає в проведенні випробувань у спеціально створених для цього умовах з метою перевірки версій слідчого, пояснень обвинуваченого, показань свідка для встановлення існування певних фактів у справі» [10, с. 15]. Також була опублікована низка праць радянських науковців, зокрема В. П. Колмакова, Ф. К. Діденка та інших, у яких визначалася самостійна юридична природа слідчого експерименту та його процесуальна сутність [13; 14].

Перше офіційне закріплення поняття «слідчий експеримент» відбулося в Юридичному словнику 1953 року, де зазначалося, що слідчий експеримент – це слідча дія, яка проводиться слідчим з метою відтворення окремих обставин або окремих фактів розслідуваного злочину. Але в цьому тлумаченні була відсутня вказівка на експериментальні та наукові дослідження, які притаманні експерименту [15]. Згодом П. І. Тарасов-Родіонов опублікував монографію «Попереднє слідство» (1955 р.), у якій вже посилався на те, що слідчий експеримент – це не тактичний прийом (як він уважав раніше), а особливий вид огляду, під час здійснення якого дослідження явищ, фактів та подій відбувається шляхом проведення дослідів. У цій роботі він висвітлив багато проблемних питань стосовно проведення досудового слідства, підстав, тактики та процесуального порядку проведення слідчих дій, у тому числі слідчого експерименту [16]. Напередодні прийняття нового КПК Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки (далі – РСФРР) у 1959 році Р. С. Белкін опублікував монографію «Теорія та практика слідчого експерименту», в якій надавалися пропозиції щодо включення слідчого експерименту до кримінально-процесуального законодавства як особливого засобу доказування [17]. На той час достовірним доказом вини підозрюваного в кримінально-процесуальній науці вважалося «визнання провини». Саме «визнання провини» зародилося завдяки переоцінці слідчих заходів, спрямованих на спростування чи підтвердження показань підозрюваного. Разом з цим закладається перевірка й уточнення доказів за допомогою слідчого експерименту.

Потрібно зазначити, що до кінця 50-х років учені та науковці так і не зуміли дійти до спільної думки щодо ролі слідчого експерименту в системі процесуальних дій: не було єдиного розуміння правової сутності слідчого експерименту. Незважаючи на це, у новий КПК РСФРР від 27.10.1960 року на законодавчому рівні була включена ст. 183, у якій визначалася можливість проведення нової самостійної слідчої дії – слідчого експерименту, а також встановлювалися правові основи її проведення [18]. Ця подія сприяла подальшому вдосконаленню процесуальних і тактичних аспектів проведення слідчого експерименту й більш глибокому вивченню його сутності та правової регламентації. Потрібно звернути увагу, що в КПК РСФРР містилася вказівка на дві схожі слідчі дії – «слідчий експеримент» і «перевірка показань та обставин на місці». Однак не було надано визначення на законодавчому рівні їх сутності та відмінностей.

Доцільно зауважити, що ідею формулювання такої слідчої дії, основу якої складало б використання експериментального методу пізнання, у КПК Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі – УРСР) від 28.12.1960 року було позначено як «відтворення обстановки та обставин події» (ст. 194). Установлювалося, що з метою перевірки й уточнення результатів допиту свідка, потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого чи даних, отриманих під час проведення огляду та інших слідчих дій, слідчий може виїхати на місце

події і в присутності понять, а в разі необхідності – за участю спеціаліста, свідка, потерпілого і підозрюваного або обвинуваченого відтворити обстановку та умови, в яких ті чи інші події могли відбуватися в дійсності [19]. У такий спосіб український законодавець в одній слідчій дії фактично об'єднав і «слідчий експеримент», і «перевірку показань та обставин на місці».

Також потрібно підкреслити, що праці радянських криміналістів-процесуалістів значно вплинули на розвиток інституту слідчого експерименту і в зарубіжних країнах. Так, наприклад, роботи Р. С. Белкіна видавалися англійською, польською, болгарською, чеською та німецькою мовами [20, с. 8–14]. Одночасно з розвитком інституту слідчого експерименту в кримінально-процесуальному законодавстві РСФРР та інших радянських республік починається розвиток цієї слідчої дії і в європейських державах.

Після проголошення незалежності України, 24 серпня 1991 року, на території всієї країни залишився дійсним раніше чинний Кримінально-процесуальний кодекс УРСР від 28.12.1960 [19], який окремої статті про слідчий експеримент не містив. Однак 13 квітня 2012 року було прийнято новий Кримінально-процесуальний кодекс України, в якому слідчий експеримент був визначений слідчою дією (ст. 240). Указувалося, що це самостійна слідча (розшукова) дія, що проводиться з метою перевірки й уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення. Слідчий, прокурор наділялися правом проведення слідчого експерименту шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань [21].

Порівнюючи зміст ст. 194 КПК УРСР від 28.12.1960 року «Відтворення обстановки та обставин події» зі ст. 240 КПК України від 13.04.2012 року «Слідчий експеримент», переконаємося, що частково зміст ст. 240 КПК України було взято зі ст. 194 КПК УРСР. Головною метою в обох випадках визначалася перевірка й уточнення певних відомостей шляхом відтворення обстановки певної події. Тому поняття «відтворення» є домінуючим елементом змісту обох статей. Водночас у ст. 240 КПК України 2012 р. законодавець додав, що, крім відтворення, слідчий експеримент може бути проведено шляхом «необхідних дослідів чи випробувань».

У зв'язку з цим потрібно зазначити, що поняття експерименту тлумачиться як один з основних методів наукового дослідження, в якому вивчення явищ відбувається за допомогою доцільно вибраних або штучно створених умов [22]. Однак слідчий у своїй практичній діяльності не може проводити саме наукові дослідження, адже для цього потрібні знання зі спеціальної галузі. Отже, він лише проводить дослідні дії, які ґрунтуються на його навичках та досвіді, хоча може залучати для допомоги і спеціалістів. Тому слідчий саме шляхом відтворення проводить перевірку й уточнення відомостей для встановлення обставин кримінального правопорушення. Адже відтворення ґрунтується на перевірці, виявленні чи встановленні певних відомостей дослідним шляхом.

На підставі наведеного вище потрібно зауважити, що окремими авторами запропонована певна періодизація становлення слідчого експерименту як самостійної слідчої (розшукової) дії, що знайшло відображення в кримінальному процесуальному законодавстві України. Так, Т. М. Балицький виділив чотири основні історичні етапи становлення слідчого експерименту:

- 1) середина XIX століття – кінець 30-х років XX століття (у цей період почалося формування поняття експерименту, визначалася його правова природа, методи та способи реалізації, функції, цілі та завдання);
- 2) 40–50-ті роки XX ст. (відбувалося відокремлення експериментального методу від змісту інших слідчих дій);
- 3) 1960–2012 роки (відбулося законодавче закріплення слідчого експерименту як самостійної слідчої дії та вдосконалення його процесуальної регламентації і понятійного апарату);
- 4) з 13 квітня 2012 р. (дата прийняття нового КПК України) і дотепер [23, с. 103–104].

У зв'язку з наведеною періодизацією Т. М. Балицького зазначимо, що в цілому вона є обґрунтованою. Проте варто звернути увагу, що з отриманням суверенітету Україною і реформуванням її кримінального процесуального законодавства, його наближенням до демократичних стандартів, четвертий етап не є закінченим: низка положень і рекомендацій щодо підготовки та проведення слідчого експерименту, попередньо сформульованих у наукових працях і навчальних посібниках, потребує ретельного аналізу та вдосконалення.

Висновок. Підсумовуючи викладене щодо генези слідчого експерименту, потрібно зробити висновок, що названа слідча дія пройшла складний і суперечливий шлях свого розвитку, сформувавшись на основі багаторічного практичного досвіду. Саме як метод практичної діяльності щодо дослідження (перевірки) доказів експеримент став об'єктом вивчення наук кримінального процесу та криміналістики, тільки після цього він отримав нормативне закріплення у статусі окремої слідчої (розшукової) дії. Спочатку це була одна з найбільш трудомістких за своєю структурою і змістом дій, яка потребувала чіткого засвоєння її сутності та завдань у процедурі збирання доказів з урахуванням ситуацій, які виникають під час кримінального провадження. Тому визначення окремих форм використання слідчого експерименту під час досудового розслідування, їх процесуальної регламентації в сучасних умовах, а отже і формулювання практичних рекомендацій щодо прийняття рішення про його проведення, підготовку й реалізацію потребують подальшого наукового аналізу. Саме це, на нашу думку, і є завданням четвертого етапу в генезі слідчого експерименту.

Список використаних джерел

1. Золотарев А. Ю. Ордалии в англо-нормандское время. *Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия «История. Международные отношения»*. 2018. Т. 18. Вып. 3. С. 314–318. DOI: 10.18500/1819-4907-2018-18-3-314-318.
2. Титов Ю. П. Русская Правда. Пространная редакция. *Хрестоматия по истории государства и права России* / под. ред. Ю. П. Титова, О. И. Чистякова. М., 2007. С. 9–25.
3. Гайдай Л. І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях. Луцьк: Вежа, 2000. 436 с.
4. Пилявец С. В. Современные проблемы проведения проверки показаний на месте: уголовно-процессуальные и криминалистические аспекты : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза». Калининград, 2004. 198 с.
5. Михеев П. П., Семенов Н. Н. Криминалистика. Уголовный и уголовно-процессуальный кодексы: в вопросах и ответах : пособие для внешкольной подготовки сотрудников милиции и уголовного розыска. М. : Авторское издание, 1927. 112 с.
6. Рахунов Р. Д. Прямые и косвенные доказательства. *Социалистическая законность*. 1959. № 7. С. 19–24.
7. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса. М.: издательство «Наука», 1970. Том 2 : Порядок производства по уголовным делам по советскому уголовно-процессуальному праву. 161 с.
8. Александров Г. Н., Апуринов А. И., Арзуманян Т. М., Арсеньев Б. Я. и др. Настольная книга следователя / под общ. ред. Г. И. Сафонова; редкол.: С. Я. Розенблуд, П. И. Тарасов-Родионов, Л. Р. Шейнин. М.: Горюиздат, 1949. 879 с.
9. Тарасов-Родионов П. И. Криминалистика. Техника и тактика расследования преступлений. М.: Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1938. 509 с.
10. Ароцкер Л. Е. Следственный эксперимент в советской криминалистике : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Х., 1951. 35 с.
11. Гуковская Н. И. Следственный эксперимент : пособие для следователей. М., 1957. 233 с.
12. Белкин Р. С. Эксперимент в следственной, судебной и экспертной практике. М., 1953. 330 с.

13. Колмаков В. П. Тактика производства следственного осмотра и следственного эксперимента. Х., 1956. 48 с.
14. Диденко Ф. К. Следственный эксперимент в практике органов военной юстиции. М., 1957. 32 с.
15. Государственное издательство юридической литературы / С. Н. Братусь, Н. Д. Казанцев, С. Ф. Кечекьян, Ф. И. Кожевников, В. Ф. Коток, П. И. Кудрявцев, В. М. Чхиквадзе. М., 1953. 784 с.
16. Тарасов-Родионов П. И. Предварительное следствие / под ред.: Г. Н. Александрова, С. Я. Розенблита. М. : Госюриздат, 1955. 247 с.
17. Белкин Р. С. Теория и практика следственного эксперимента / под общ. ред. А. И. Винберга. М.: ВШ МВД СССР, 1959. 171 с.
18. Уголовно-процессуальный кодекс РСФСР от 27.10.1960. URL: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/1/page/10> (дата звернення: 20.01.2021).
19. Кримінально-процесуальний кодекс УРСР від 28.12.1960. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1002-05/page4> (дата звернення: 20.01.2021).
20. Россинская Е. Р. К 95-летию профессора Р. С. Белкина. Краткий биографический очерк. *Теория и практика судебной экспертизы*. 2017. Том 12. № 3. С. 8–14.
21. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.01.2021).
22. Новий тлумачний словник української мови. Київ : вид-во «Аконіт», 2006. Т. 1 : А–К. 926 с.
23. Балицький Т. М. Виникнення та розвиток ідеї слідчого експерименту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. Випуск 6-3. Том 2. С. 103–104.

References

1. Zolotarev, A. YU. (2018). Ordalii v anglo-normanskoe vremya. *Izvestiya Saratovskogo universiteta. Novaya seriya. Ser. «Istoriya. Mezhdunarodnye otnosheniya»* [Ordals in English-Norman Time]. Т. 8. Vyp. 3. S. 314–318. DOI: 10.18500/1819-4907-2018-18-3-314-318 [in Russian].
2. Titov, YU. P. (2007). Russkaya Pravda. Prostrannaya redakciya. *Hrestomatiya po istorii gosudarstva i prava Rossii* [Reader on the history of state and law of Russia]. М. S. 9–25 [in Russian].
3. Haidai, L. I. (2000). Istoriia Ukrainy v osobakh, terminakh, nazvakh i poniattiakh [History of Ukraine in persons, terms, names and concepts]. Lutsk: Vezha. 436 s. [in Ukrainian].
4. Pilyavec, S. V. (2004). Sovremennye problemy provedeniya proverki pokazanij na meste: ugovovno-processual'nye i kriminalisticheskie aspekty : diss. ... kand. jurid. nauk : 12.00.09 «Ugovovnyj process i kriminalistika; sudebnaya ekspertiza» [Current challenges in on-site verification of readings]. Kaliningrad. 198 s. [in Russian].
5. Miheev, P. P., Semenov, N. N. (1927). Kriminalistika. Ugolovnyj i ugolovno-processual'nyj kodeksy: v voprosah i otvetah : posobie dlya vneshkol'noj podgotovki sotrudnikov milicii i ugolovnogo rozyska [Forensic science. Criminal and criminal procedure codes: in questions and answers]. М. : Avtorskoe izdanie. 112 s. [in Russian].
6. Rahunov, R. D. (1959). Pryamyje i kosvennyje dokazatel'stva [Direct and indirect evidence]. *Socialisticheskaya zakonnost'*. № 7. S. 19–24 [in Russian].
7. Strogovich, M. S. (1970). Kurs sovetskogo ugolovnogo processa [Soviet Criminal Procedure Course]. М. : izdatel'stvo «Nauka». Том 2 : Poryadok proizvodstva po ugolovnim delam po sovetskomu ugolovno-processual'nomu pravu. 161 s. [in Russian].

8. Aleksandrov, G. N., Apurin, A. I., Arzumanyan, T. M., Arsen'ev, B. YA. i dr. (1949). *Nastol'naya kniga sledovatelya* [Investigator's Handbook] / pod obshch. red. G. I. Safonova; redkol.: S. YA. Rozenblid, P. I. Tarasov-Rodionov, L. R. SHEjnin. M.: Goryurizdat. 879 s. [in Russian].
9. Tarasov-Rodionov, P. I. (1938). *Kriminalistika. Tekhnika i taktika rassledovaniya prestuplenij* [Forensics: Technique and tactics of crime investigation]. M. : YUrid. izd-vo NKYU SSSR. 509 s. [in Russian].
10. Arocker, L. E. (1951). *Sledstvennyj eksperiment v sovetskoj kriminalistike* : avtoref. diss. ... kand. yurid. nauk : 12.00.09 [Investigative experiment in Soviet forensics]. H. 35 s. [in Russian].
11. Gukovskaya, N. I. (1957). *Sledstvennyj eksperiment : posobie dlya sledovatelej* [Investigative experiment: a guide for investigators]. M. 233 s. [in Russian].
12. Belkin, R. S. (1953). *Eksperiment v sledstvennoj, sudebnoj i ekspertnoj praktike* [Experiment in investigative, forensic and expert practice]. M., 330 s. [in Russian].
13. Kolmakov, V. P. (1956). *Taktika proizvodstva sledstvennogo osmotra i sledstvennogo eksperimenta* [Tactics of production of investigative examination and investigative experiment]. Har'kov. 48 s. [in Russian].
14. Didenko, F. K. (1957). *Sledstvennyj eksperiment v praktike organov voennoj yusticii* [Investigative experiment in the practice of military justice bodies]. Moskva. 32 s. [in Russian].
15. Gosudarstvennoe izdatel'stvo yuridicheskoy literatury [State publishing house of legal literature] / S. N. Bratus', N. D. Kazancev, S. F. Kechek'yan, F. I. Kozhevnikov, V. F. Kotok, P. I. Kudryavcev, V. M. CHkhikvadze. M., 1953. 784 s. [in Russian].
16. Tarasov-Rodionov, P. I. (1955). *Predvaritel'noe sledstvie* [Preliminary investigation] / pod red.: G. N. Aleksandrova, S. YA. Rozenblita. M. : Gosyurizdat. 247 s. [in Russian].
17. Belkin, R. S. (1959). *Teoriya i praktika sledstvennogo eksperimenta* [Theory and practice of the investigative experiment] / pod obshch. red. A. I. Vinberga. M.: VSH MVD SSSR. 171 s. [in Russian].
18. Ugolovno-processual'nyj kodeks RSFSR ot 27.10.1960 [Criminal Procedure Code of the RSFSR]. URL: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/1/page/10> (data zvernennia: 20.01.2021) [in Russian].
19. Kryminalno-protsesualnyi kodeks URSR vid 28.12.1960 [Criminal Procedure Code of the USSR]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1002-05/page4> (data zvernennia: 20.01.2021) [in Ukrainian].
20. Rossinskaya, E. R. (2017). K 95-letiyu professora R. S. Belkina. *Kratkij biograficheskij ocherk* [To the 95th anniversary of Professor R. S. Belkin. Brief biographical sketch]. *Teoriya i praktika sudebnoj ekspertizy*. Tom 12. № 3. S. 8–14 [in Russian].
21. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy : Zakon vid 13.04.2012 № 4651-VI. Verkhovna Rada Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (data zvernennia: 25.01.2021) [in Ukrainian].
22. *Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv: vyd-vo «Akonit», 2006. T. 1 : A–K. 926 s. [in Ukrainian].
23. Balytskyi, T. M. (2013). *Vynyknennia ta rozvytok idei slidchoho eksperymentu* [The emergence and development of the idea of an investigative experiment]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Yurysprudentsiia*. Vypusk 6-3. Tom 2. S. 103–104 [in Ukrainian].

Kurnaieva Kateryna,

Postgraduate

(Donetsk State University of Internal Affairs, Mariupol)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4291-0497>

INVESTIGATIVE EXPERIMENT IN CRIMINAL PROCEEDINGS: HISTORICAL ANALYSIS

The article is devoted to the genesis of the investigative experiment as an independent investigative (search) action. The author analyzes the historical stages of origin, development, and determination of the place of the investigative experiment in the system of procedural actions in Ukraine. It is noted that the investigative experiment as a way to verify the evidence arose in the practice of pre-trial investigation. And then it became the object of study of legal science research. It is noted that the basis of the investigative experiment is the use of the method of scientific research method – testing to verify certain information. This is a sign of the introduction of truly scientific methods in the activities of law enforcement agencies. In this way the obtained evidence is given signs of belonging and admissibility. The testimony of the participants in the criminal proceedings and the investigative versions are checked by conducting an investigative experiment. Thus the reliability of the received information and the maintenance of a criminal offense is established. That is why the investigative experiment became widespread in the pre-trial investigation. Investigative experiment is a way to verify and to obtain evidence, but one of the most complex in its preparation and content. It is established that there is no detailed clear historical periodization of this procedural institution. The article compares the content of art. 194 of the Criminal Procedure Code of the Ukrainian Soviet Socialist Republic dated 28.12.1960 «Reproduction of the situation and circumstances of the event» from art. 240 of the Criminal Procedure Code of Ukraine dated 13.04.2012 «Investigative experiment». The conclusion that the investigative experiment is an independent investigative (investigative) action is substantiated, but some questions concerning its conduct remain ambiguous. Currently, this is the basis for discussions, which indicates the relevance of this procedural institution and its development.

Key words: *investigative experiment; reproduction of the situation and circumstances of the event; investigative (search) action; tactical method; historical analysis; genesis.*

Надіслано до редколегії 26.02.2021
Рекомендовано до публікації 05.03.2021